

Sandra Kooke

Speel!
*De lessen van
Jan Wijn*

ISVW UITGEVERS

Sandra Kooke

Speel!

De lessen van Jan Wijn

ISVW UITGEVERS

*‘Zonder enthousiasme kan in
de kunst niets goeds tot stand
worden gebracht’*

Robert Schumann

Inhoud

Proloog:	Autoriteit in spijkerbroek	7
I	Het speelbeest Jan Wijn	13
II	De zeven lessen van Jan Wijn	33
	Introductie: De pianoles	33
	Les 1: Speel logisch	43
	Les 2: Speel met verbeelding	53
	Les 3: Speel oprecht	60
	Les 4: Speel verzorgd	67
	Les 5: Speel vrij	73
	Les 6: Speel!	82
	Les 7: Blijf spelen	90
III	Leerlingen over Jan Wijn	97
	Hannes Minnaar	98
	<i>'Jan Wijn heeft een pianist van me gemaakt'</i>	
	Ronald Brautigam	110
	<i>'Jan Wijn vond dat ik goed kon Mozartelen'</i>	
	Thomas Beijer	118
	<i>'Hij bracht dit dromerige jongetje in het gareel'</i>	
	Lucas en Arthur Jussen	126
	<i>'Er zit heel weinig bullshit bij wat hij zegt'</i>	

Speel!

	Marietta Petkova	134
	<i>'Ik had twee bronnen, Sebök en Wijn'</i>	
	Frank Peters	140
	<i>'Jan Wijn gaat uit van je sterke kant'</i>	
	Caspar Vos	146
	<i>'Met de jaren werd hij liever en zachter'</i>	
	Ivo Janssen	154
	<i>'Zó kon je Brahms natuurlijk niet spelen'</i>	
	Yang Yang Cai	162
	<i>'Zijn persoonlijkheid is een inspiratiebron'</i>	
IV	Mijn pianoles bij Jan Wijn	171
Epiloog:	De methode Wijn	177

Proloog

Autoriteit in spijkerbroek

*‘Ontspannen! Speel dit eens alsof je een dood
lichaam hebt.’*

Hoorde ik dat goed? Ja, Jan Wijn gaf zijn leerling echt de opdracht dat stukje Schumann te spelen als een dode.

Het was mijn eerste kennismaking met Wijn, in de zomer van 2018. We zouden elkaar spreken over mijn plan voor een boek over hem, maar zijn les was nog niet afgelopen. Kom maar even binnen, wenkte hij me op de zevende verdieping van het Conservatorium van Amsterdam. Buiten lonkte het uitzicht over Amsterdam, maar ik werd vanaf de eerste seconde opgeslokt door deze les.

Wijn, dan vierentachtig jaar oud, gekleed in spijkerbroek en blauw overhemd, sprong energiek heen en weer tussen zitten en staan, een rode kleur in het gezicht, zijn haar lichtjes in de war. Hij drukte met zijn hand de schouder van de leerling naar beneden. En ja, de pianoklank veranderde meteen, werd voller en dieper. Maar die vlugge passage mocht daar niet te loom van worden. Hij deed het even voor, aan de bovenkant van het klavier. Een heldere, goed verstaanbare aanslag.

Ik ging naar Wijn toe omdat hij al bijna zestig jaar vrijwel alle Nederlandse pianisten van naam en faam opleidt. Honderden jonge mensen werden door hem gekneed tot zij een zelfstandige loopbaan konden hebben, van 1962 tot 1968 aan het Brabants Conservatorium in Tilburg, daarna aan het Conservatorium van Amsterdam. Ronald Brautigam, Wibi Soerjadi, Leo van Doeselaar, Wyneke Jordans, Ivo Janssen, Paolo Giacometti, Frank van de Laar, Frank Peters, Bart van de Roer, Marietta Petkova, Nino Gvetadze, Hannes Minnaar, Thomas Beijer, Caspar Vos,

Hannes Minnaar:

‘Jan Wijn heeft een pianist van me gemaakt’

Zijn ontspannen houding tijdens het spelen heeft Hannes Minnaar aan Jan Wijn te danken. Ook precisie – de juiste noten, een zuiver pedaalgebruik, een heldere klank – leerde hij van hem. In muzikaal opzicht had Minnaar best nog meer van Wijn willen leren.

Er liggen twee keurig gekafte boeken op tafel. Hannes Minnaar (1984) heeft twee partituren meegenomen van stukken die hij bij Jan Wijn heeft behandeld. Hij slaat *Miroirs* van Maurice Ravel open. Nieuwsgierig glijden mijn ogen over de noten. Waar staan al die zinvolle opmerkingen waardoor Minnaar met dit stuk zo’n succes had op het Koningin Elisabethconours en op zijn debuut-cd?

Minnaar begint te lachen. De partituur is vrijwel leeg. ‘Kijk, hier staat een kruisje. Op les luisterde Jan altijd met de partituur op schoot. Hoorde hij een foute noot, dan zette hij er een kruisje bij. Hier schreef hij: “Hou het spannend.” Een paar bladzijden verder: “Uitdunnen.” Hier een vingerzetting, hier nog één. Er zit nog ergens een loopje waar hij een duidelijke opvatting over had. Ik moest het naar een bepaalde noot toe spelen, zodat het lang genoeg aanzwol. En kijk hier: “Duimen.” De duim heeft daar de melodie. Hij vond kennelijk dat ik die nog niet voldoende liet horen.

‘Je moest bij Jan heel veel dingen zelf uitzoeken. Dat vond ik in het begin wel lastig. Mijn vorige leraar, Marien van Nieukerken, was een

expressieve man. Die stond naast de piano te dansen en schreef in koeienletters aanwijzingen in de partituur. Maar Jan zette kruisjes. En soms zei hij: “Kun je daar een crescendootje maken?” Dat was het dan. Daar moest ik aan wennen. Maar het heeft grote voordelen als iemand je niet honderd procent voorkauwt hoe je het moet spelen. En als de nood aan de man was en je ergens een concertje had, wilde hij je wel helpen en preciezer zeggen hoe het moest.’

Hannes Minnaar. Fotografie Simon van Boxtel

Niet alles voorzeggend dus. Maar dat neemt niet weg dat Hannes Minnaar helemaal is gekneed en opgeleid door Jan Wijn. ‘Hij heeft een pianist van me gemaakt’, zegt hij. ‘Zoals hij al zijn leerlingen tot professionele musici heeft gevormd. Ze leveren allemaal heel constant een professioneel niveau. En al liet hij ons vrij en maakte hij van ons geen klonen van zichzelf, we delen als leerlingen toch een bepaalde esthetiek.’

Minnaar maakte kennis met Wijn toen hij op zijn vijftiende de Rotterdamse Pianodriedaagse – een wedstrijd en festival voor amateurpianisten – had gewonnen. Als prijs kreeg hij twee lessen bij Wijn thuis in Soest. ‘Voor die lessen was ik natuurlijk erg zenuwachtig. Maar Jan bleek een heel vriendelijke, positieve docent te zijn. Toen ik een paar jaar later naar het conservatorium wilde, koos ik voor hem. Mijn leraar had al gezegd: je moet naar Jan Wijn of Willem Brons. Ik had die twee hartstikke

Ronald Brautigam:

‘Jan Wijn vond dat ik goed kon Mozartelen’

Ronald Brautigam had het op het conservatorium eigenlijk te druk voor pianoles. Maar tussen de bedrijven door pikte hij wel zijn feilloze techniek en voorkeur voor gezond muziek maken bij Jan Wijn op.

‘Ik was een rare leerling op het conservatorium’, biecht Ronald Brautigam op, als we op een middag in zijn huis aan het Vondelpark in Amsterdam terugkijken op zijn studietijd bij Jan Wijn. ‘Jan heeft vermoedelijk wel eens met zijn handen in het haar gezeten over mij. Want de piano was niet zo belangrijk voor me. Ik was met zoveel andere dingen bezig: met het oprichten van een popgroep, met arrangeren en noten schrijven, met begeleiden tijdens viool-, cello- en fluitlessen, tot diep in de nacht in de kroeg op een oude cafépiano spelen. Af en toe sprak Jan me vaderlijk toe. Maar ik denk dat hij al had begrepen dat het goed zou komen met mij. Hij heeft nooit een groot punt gemaakt van mijn matige inzet voor zijn pianolessen.’

Wijn had het goed gezien, want het is meer dan goed gekomen met Ronald Brautigam (1954). Al decennialang is zijn agenda gevuld met optredens over de hele wereld. Sinds hij zich heeft toegelegd op de fortepiano wordt hij gezien als een van de belangrijkste vertolkers van de klassieke componisten Haydn, Mozart en Beethoven.

Brautigam heeft een lange weg afgelegd sinds zijn eindexamen, eind jaren zeventig, dat hij provocatief in tuinbroek en bontlaarzen aflegde. Toen had hij nog helemaal niet de wens om concertpianist te worden.

Ronald Brautigam. Fotograaf Marco Borggreve

‘Ik was bezig met mijn broer een trio voor progressieve rock op te richten. Ik speelde daarin Hammondorgel en synthesizer. Maar na mijn afstuderen kwamen er zoveel aanvragen voor klassieke muziek dat ik vanzelf die kant op werd gedreven. Ik heb er nog steeds een lichte frustratie over dat het met die rockmuziek nooit iets is geworden.’

Het is nooit te laat om te switchen.

‘Nee, dat is waar. Maar de jaren zeventig zijn voorbij. En het had voor mij echt met de muziek uit die tijd te maken, en met de sfeer van de jaren zeventig. Carrière was toen een vies woord. Je zat op het conservatorium om zoveel mogelijk plezier te maken. Dat is nu zo veranderd.’

Brautigam vertelt met smaak over zijn studententijd. Alles wat hij deed, stond in het teken van muziek. Maar niet van de piano. Hij schreef ’s nachts orkestpartijen uit voor een bigband van de radio, hij struinde in de bibliotheek naar onbekende muziek, hielp componist Louis Andriessen door de noten van de improvisaties van jazzpianist Jimmy Yancey voor hem op papier te zetten. En dan was er nog die rockband.

Een onvoorstelbare lange periode – om precies te zijn 58 jaar – gaf Jan Wijn pianoles op het conservatorium. De lijst van zijn leerlingen leest als een geschiedenis van de Nederlandse pianoschool: Ronald Brautigam, Wibi Soerjadi, Marietta Petkova, Hannes Minnaar, Nino Gvetadze, Lucas en Arthur Jussen, Caspar Vos en Lucie Horsch.

Anderhalf jaar lang sprak *Trouw*-recensent Sandra Kooke regelmatig met hem, zijn collega's en leerlingen over zijn werk. Ook woonde ze lessen, masterclasses en voorspeelavonden bij. Uit deze gesprekken en ervaringen maakte ze zeven lessen op die ze presenteert in dit boek. De rode draad: speel eerlijk en in dienst van de muziek, speel ontspannen en houd plezier in pianospelen.

Jan Wijn creëerde speels en eigenwijs de bodem waarop het Nederlandse muziekleven groeit en bloeit. Al stopt hij nu aan het conservatorium, het boek *Speel!* laat zijn gedachtegoed voortbestaan.

Sandra Kooke is sinds 1998 verbonden aan dagblad *Trouw*, waar ze voornamelijk heeft gewerkt als kunstre-dacteur, onder andere als redacteur klassieke muziek. Ze is een fervent amateurpianist.

Jan Wijn werd na een korte succesvolle carrière als pianist de belangrijkste pianodocent uit de Nederlandse geschiedenis.

